

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Directorivm Inqvisitorvm F. Nicolai Eymerici Ordinis Prædicatorum

Nicolaus <Eymericus>

Venetiis, 1607

Quaestio 48. An sententiam pro delato diffinitiva[m] ferre possit
Ep[iscopu]s sine Inquisitore, & contra.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13589

verbo, Inquisitor. §. in quibus possit. Locutus in ope
re iudiciali verbo, Inquisitor. n. 2. Carretius tract.
de heret. nu. 77. versic. item prohibetur carere,
Zanchinus de heret. c. 8. Albertinus tract. de agnos.
assertio. q. 23. nu. 62. Bernardus Comensis in lucer-
na, verbo, Inquisitor. §. 13. & verbo, capere. §. pe-
nult. & alijs, quos omitto consulto.

QVAESTIO XLVIII.

An sententiam pro delato diffinitiuam
ferre possit Episcopus sine In-
quisitore, & e contra.

SYMMA RIVM.

- 1 Sententiam absolutoriam ferre potest Episco-
pus sine Inquisitore: & versa vice, Inquisi-
tor sine Episcopo.
- 2 Quid de antiquo iure poterant Episcopus &
Inquisitor.
- 3 Idem cum Emerico tenent Ioann. And. &
Paulus.

Vadragesima octava qd est: Vtrū In-
quisitor possit procedere sine Episco-
po, & Episcopus sine Inquisitore, ad
sententiam diffinitiuam, quando est
ferenda pro delato & non e contra?

- Supra pag. III. Sententiam pro delato ferre potest Inquisitor sine Episcopo, & e contra.
- 1 Respondemus quod sic: iuxta c. Multorum. de heret. in Clem. & in quest. supra proxime allegata. Nam exponendo tres casus, in quibus non potest vnus sine alio, vt dictum est, dicit sic: Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad poenam, quam ad custodiā videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiā procedere cōtra eos, &c. Ergo sicut vnus sine alio potest tradere carceri, qui non magis ad poenam, quam ad custodiā videatur, & sic quotidie: ita procedere pōt ad sententiā pro eis: quia à iure ¶ veteri non recedimus, nisi in quantum inuenitur expressum in iure nouo.
 - 2 De iure autem antiquo vnus poterat per totum sine alio: de iure autem nouo sunt expressi tantum tres casus prædicti, in quibus non potest vnus sine alio, de quorum numero non est iste de quo queritur: igitur remanet ius antiquum, per quod vnus potest sine alio.
 - 3 Istius intentionis est Io. And. in c. supra alleg. Multorum. in verbo, contra eos. Paulus et idē dicit super eodem c. & ver. Zenzellinus nihil dicit, nec Guillermus de Monte Laud. in glo. suis.

COMMENT. XCVII.

Vna est conclusio affirmatiua, videlicet: Episcopus sine Inquisitore, & vice versa, Inquisitor sine Episcopo, quoties reus est absoluendus, potest sententiam absolutoriam promulgare.

Hæc conclusio valde est dubia & controuersa in ter doctores vtriusque iuris ob rōnes nec vulgares nec infirmas, quæ hinc & inde afferri solent. mihi tamē breuitati studētī satis erit more meo summa

rerum capita attingere, & communiora atque certiora prescribere, ne uel lectori defuisse videatur, uel lucem huic questionem detrahasse.

Ac primum hoc statuendum est in hac lite dirimenda, non esse priuatas inquisitionum quarumlibet sanctiones inspiciendas, quibus sæpe ex causa id caueretur quod iure communi & communibus Doctorum dictis uideretur aduersum.

His positis, hæc Emerici sententia cōis est, quæ sequuntur illustres vtriusque iuris inter pretes, Ioannes And. hic ab Emerico relatus in Clem. multorum. de heret. in glossa super verbo, contra eos. Paulus de Leazaris, Zabarella, Parormitanus, & alij

in dicta Clem. multorum, quos sequuntur Tabieffis in sum. verbo, Inquisitor. §. 1. i. in fine. Iason in l. 3. ff. de re iudicata. Decius in l. nemo qui condennare. ff. de reg. iuris. & alij in rubr. ff. de acquir. poss. vbi late solet hæc questio à iuris peritis nostris disputari. Camillus Campegius apud Zanchinum c. 8. versic. diffinitiuam. Bonifacius Vitalinus in dicta Clem. multorum. nu. 173. & 174. Carretius tract. de heret. num. 72. versic. in præmissis autem quarendum est. vbi tandem uideretur Ioann. And. sequi. Zanchinus de heret. c. 15. nu. 2. idem uult uelle Archidiaconus in cap. vt officium. de heret. lib. 6. Franciscus Bursatus consil. 24. incipiens. Qui dam notatus. nu. 3. ubi hanc dicit esse communiorē opinionem Canonistarum. & Emericus hoc asserit tum hic, tum supra 3. par. in primo modo processum fidei terminandi num. 144. versic. circa istum. & alij quos esset longum singulatim recensere. quorum vnanimis sententia est, posse Inquisitorem sine Episcopo, & vice versa sententiam absolutoriam pronuntiare, cum nihil est aduersus aliquem legitime probatum.

Oppositam sententiam profitentur Ancharanus in dicta Clem. multorum. & nonnullis iuris civilis interpretes. Arctinus, & Bariholaemus Socinus in rubr. ff. de acquir. poss. & Marianus Socinus ibidē nu. 66. & multis seq. quos sequitur Simancas de cath. inst. tit. 3. nu. 9. & in adnotationibus ad Zanchinum cap. 1. & alij quidam, sed longe fortassis & numero, & auctoritate superioribus inferiores.

Ac plane sententiā prior summo iure uerior uideatur, et multis rationib. cōfirmatur. Primum, quia hoc non est nominatim interdīctum: rursus, quoniam favorabilior est absolutio, quam cōdemnatio causa: præterea, ob rōnem quæ hic ualde subtiliter asserit Emericus, quæ robore, & firmitate ceteris præpōderat, uidelicet, quia à iure veteri non recedimus, nisi in quantum prohibitiū, correctiū, seu emendatum inuenimus, semper enim censetur in suis terminis permanere, nisi correctum inueniatur. aut ibi, de non alienan. aut permutan. rebus ecclesiast. §. finalis; quod enim non mutatur, stare nō prohibetur. l. sancimus. C. de testam. l. præcipimus. de appellat. & notatur in cap. ad nostram. de regula manifestū est autem de iure veteri saltem Episcopos per se potuisse totum negotium tractare, & definire, neque hodie contrariū est sancitum in absolutio: poterit ergo proculdubio absolvere solus Episcopus aut Inquisitor. Postremo si rectè inspiciatur ceteris in dicta Clem. multorum. de heret. aperitissimè

videbitur hanc sententiam probare, inducendo illa, sicut hac ipsa questione inducit Emericus. id est videtur posse colligi ex rescripto Urbani IIII. Preterea cum estis. Si vero relato ab Emerico par. 2. sed manifestus ex rescripto Cemenis VII. incipiente: Cum sicur. relato in bullario litterarum Apostolicarum in fine huius operis. cuius verba sunt: Contra huiusmodi exceptos, usque ad sententiam diffinitivam, ad quam ferendam (si fuerit condemnatoria) cum consensu ordinarij procedatis. hec ibi nam illa verba, si fuerit condemnatoria: indicare videntur, quod in absolutoria consensu ordinarij non requiratur.

Ex his omnibus apparet priorē sententiam reuocariorem esse, & propterea fortassis non erraret, qui eam in praxi vsurparet. ceterum posterior opinio tutior est: non enim quidquid iure permittente fit, id semper tuto fit. quare salubrius & tutius erit etiā in absoluendo mutuum consensum vicissim requirere, sicut in condemnando, ne quid vnquam incautum in hac causa committatur, cum maturus, & sanus sit id consilium, quod plurimorum sententijs roboratur, ne que aliter faciendum consulerem.

An autem eodem modo solus Inquisitor vel solus Episcopus possit parentibus aut suspectis abiurationem indicare, grauis est controuersia, & Antonius de Penadalijs responso quodam de hac re edito, cui subscriperunt illustres iurisperiti, quos refert, & sequitur Canpegius apud Zanchinum cap. 8. versic. diffinitiuā. auidaciter tenuit abiurationem fieri posse coram sola Inquisitore, quod solus inquisitor potest abiuratum absoluerē, & penitentiam ei imponere.

Primum, quia tunc sententia ferri dicitur contra aliquos in hoc crimine, cum hæretici pertinaces, aut impenitentes, aut relapsi declaratur, et ita declarati traduntur seu relinquuntur curiæ seculari: at cum indicitur abiuratio redeuntibus ab hæresi vel suspectis, non videtur sententia ferri contra illos, sed pro illis, cum absoluantur a censuris, & Ecclesia reconciliantur. postremo quoniam redeuntes non dicuntur hæretici, nec in sententia hæretici pronuntiantur. In eandem sententiam adducit pleraque alia Bernardus Comensis in lucerna verbo abiuratio. §. 4.

Verum tamen quauis summo iure hac fortassis sententia defendi possit, vt indicam supra in hac tertia parte super primo modo processu fidei terminandi. §. talis enim. at contraria tutior est, & securior, & vsu recepta, quā etiā non obscure insinasse videtur Innocentius IIII. rescripto quodā incipiente: Tūc potissimum §. si vero aliqui. relato inter litteras Apostolicas ubi ita scriptum est: Si vero aliqui heretica laqueis penitus abiurata, redire uoluerint ad ecclesiasticā unitatē, eis iuxta formam Ecclesiæ consultis diceclæis, eidē bñficiū abolutionis impediens, iniūg solum quod iniungi talibus consueuit hæc tenetur. Iaque consultius facturos putare Inquisitores, vt semper in his exigant Episcoporum consensum, vt sine illo erroris periculo, & abiuratio, & pax imponitio statnatur. mea hæc est planē opinio, has sententias quibus redeuntes compelluntur ad abiurandum, propriè non posse dici absolutorias, & profecto magis participant de condemnatorijs, ac proinde non debere ferri per solum Episcopum,

A aut Inquisitorem. Et hanc sententiam videtur tueri Bernardus Comensis in Lucerna Inquisit. verbo, absoluerē. nu. 2. vers. Aliqui tamen.

Neque obstant rationes in contrariū allatæ. Primum enim verissimè dicere possumus, non modo ferri sententiam contra aliquos, cum illi curia seculari ad iudicantur, verum generaliter contra eos pronuntiarī dicitur, quoties non absoluitur, & penitus liberantur, quod videtur verius iam in proposita causa; quis dicat eum omnino absolui, qui per abiurationē obligatur ad penas relapsi debitas? neminē sanè credo id aucturū. Nec obstat secūda ratio: falsum enim est redeuntes ab hæresi non pronuntiarī in sententia hæreticos, vt abundè docuimus supra in hac 3. parte super octauo modo processum fidei terminandi, traditque Simancas de catho. instit. tit. 60. nu. 5.

In indicēda canonica purgatione hoc ipsū existimo obseruandū; idque multo etiā magis, cum canonica purgatio sit res valde periculosa de quo vide quæ dixi supra super 2. modo processū fidei terminandi.

Sit ergo hoc apud nos exploratū, non modo in ferendis sententijs, quibus hæretici brachio seculari relinquuntur, verum etiā in abiurationibus quibuscunq; & purgationibus canonicis indicendis, omnino iudicio nostro Episcopū, & Inquisitorem simul interuenire debere, nec vnū solum hæc decerni oportere.

Atque hæc videtur quoque esse non obscura Emerici sententia, qui in praxi modorū finiēdi processus fidei, tam in indicēdis purgationibus, quam in iniungendis abiurationibus, se per meminit Episcopi, & inquisitoris, indicans hæc potius sapere naturā sententiarum condemnatoriarum, quam absolutoriarum: aliter enim vnus tantum ex sententia huius auctoris sufficere potest ipse docet hac ipsa questione.

Quod si queras, an censēda abiurationē redeuntium, vel canonicā purgationē infamatorum de hæresi, corā Episcopo tantum, aut Inquisitore tantum factam, & præstitam inuālidam esse, & nullam, an vero corā viribus consistere: responde primum iuxta prædicta, coram altero tantum hæc fieri non debere, hoc enim conati sumus proximè pro virili tueri.

Rursus dico, quod si vnus tantum ad abiurationem, vel canonicam purgationem quempiam admittat, talis abiuratio vel purgatio valida penitus videtur: primo quia non videtur aliquo iure nominatim cautū contrariū. præterea quia olim ante constitutos Inquisitores Apostolicos corā solo Episcopo hæc peragebantur, et veteri iure non receditur, nisi correctū inueniatur. §. fin. in aurb. de non alienan. rebus eccles. prima glos. in Clemen. prima, in verbo. contra eos. de hæret. & quod non mutatur stare non prohibetur l. sancimus, C. de testam. ergo nunc aut corā Episcopo aut corā Inquisitore, vel eorū subdelegatis plenā ad hoc potestatis habentibus, fieri hæc poterunt: nam Inquisitorum potestas non fuit data priuatiuè, sed cumulatiuè, capit. per hoc. vbi communiter Doctores, de hæreticis, lib. 6. postremo quauis aliquo pacto ex traditis paulo antea hæc vni eorū videretur esse prohibita, nihilominus putare hæc esse de genere illorū prohibitorum, quæ si fiant, facta tenent, c. 1. extra de eo qui dixit in mat. quā pol. per adult. capit. rursus, qui cler. vel nouè. capit. transmissa. de eo qui cognouit consan. vxo.

Solus Inquisitor, aut solus Episcopus non indicat canonicā purgationē.

An abiuratio facta corā Episcopo vel Inquisitore tantum, sit valida.

ris sua. ualebit ergo abiuratio facta, & purgatio canonica præstata à sciēte, & nō contradicente, uel nō appellante, coram altero tantum ex supradictis.

Ex his cōsequitur nobilis ille effectus, de quo Frāciscus Bursatus cōs. 24. incip. Quidā notarius lib. 1. si quis enim ut hereticus, aut uehementer suspectus coram altero tantū ex prædictis abiurauerit, & postea in heresim incidisse deprehendatur, uelut relapsus tradendus erit curiæ seculari: nec poterit se tueri opponendo nullitatem seu inualiditatem abiurationis, ob id quia coram altero tantum ex prædictis facta fuerit.

Q V A E S T I O X L I X .

An Episcopus & Inquisitor possint procedere ad sententiam alter sine altero, quando nequeunt uel nolunt in eundem locum conuenire.

S Y M M A R I V M .

- 1 Episcopus, et Inquisitor possunt sibi mutuo uices suas cōmittere in his quæ neuter per se potest.
- 2 Debet unus alterum requirere quando simul cōuenire nolunt.
- 3 Quot diebus unus alterum expectare debeat.

Quadragesimanona questio est: Vtū inquisitor possit procedere ad sententiā sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore: quando nō possunt, uel nolunt personaliter ad eūdem locū inuicē cōuenire?

Respondemus quōd si non possunt, aut nolunt personaliter ad inuicem conuenire, potest unus alteri committere uices suas: uel mittere Commissarium, seu Vicarium: uel suum significare per litteras consilium, & assensum.

Quōd si noluerint, unus requirat alium, quatenus infra octo dierum spatium adueniat, uel substitutum, uel suum mittat consilium, & assensum. ita habetur in c. Multorum. de heret. in Clemen. ibi in clausula allegata supra in prox. q. dicitur ita: Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam uideatur: uel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, Episcopus sine Inquisitore, aut Inquisitor sine Episcopo diocesano aut eius officiali, uel Episcopali sede uacante capituli super hoc delegato: si sui ad inuicem copiam habere ualeant infra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint, nō ualebit: Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure. Verū si Episcopus, uel eius capituli (sede uacante) delegatus cum Inquisitore, aut Inquisitor cum altero eorundem propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire, possit Episcopus, uel eius, seu capituli (sede uacante) delegatus Inquisitori, & Inquisitor Episcopo, uel eius delegato, seu sede uacante, illi, qui ad hoc per capitulum fuerit deputatus super illis committere uices suas, uel suum significare per litteras consilium, & consensum.

Supra pag. 111.

COMMENT. XCVIII.

Que hoc loco traduntur nulla nostra indigent diligentiori explicatione, apertis enim in his definitionibus nituntur. idem docent Tabiensti in summa, uerbo, Inquisitor. §. 5. Simancas de cath. insti. tit. 34. de Inquisitoribus Apostolicis, nu. 38. adde Zabarellā in clem. 1. §. Duro tamen. de heret. & ibidem Ioannem de Imola.

Q V A E S T I O L .

Quid agendum enī Episcopus, & Inquisitor discordant.

Quinquagesima questio est: Vtū Inquisitor sine diocesano Episcopo, uel Episcopus sine Inquisitore possit procedere ad sententiam, quando non possunt ad inuicem concordare, uel tunc in casu huiusmodi quid agendum?

Respondemus quōd non, sed tunc negotium bene instructum uterque destinet ꝑ domino nostro Papæ. Ita habetur in c. Per hoc. de heret. lib. 6. ubi sic dicitur: Per hoc. & infra: Per utroque simul sententia profertur (scilicet per Episcopum & Inquisitorem, de quibus ibi loquitur) & sequitur: In qua ferenda si non conuenierint, per utroque negotium sufficienter instructum ad sedem Apostolicam remittatur.

COMMENT. XCIX.

Ex hac questione hæc colligitur certa, & uera conclusio: cum Episcopus, et Inquisitor non conueniant in ferenda sententia: tunc non potest unus sine altero eam pronuntiare, sed causam instruat ad summum Pontificem transmittere debent.

De materia huius questionis agit Zanch. tract. de heret. c. 15, nu. 2. ubi textum ab Eymérico hic citatum ex c. per hoc. de heret. lib. 6. ita uidetur interpretari, ut tunc debeant consulere Papam, cum discordant in condemnando: secus si agerentur de absolueno pœnitente: quoniam, inquit, si unus solus processit, qui cognouit, posset absolueret, etiamsi consensum alterius non haberet.

Hac sententia si uera est, amplissimam tribuit Inquisitoribus potestatem nobis, quibus nihil licet sine efficaci probatione, & firma ratione quidquam in rebus grauibis statuere, ita uidetur dicendum: ut generaliter siue agant de condemnando, siue de absolueno in causa discordiæ superiorem consulere debeant: quia textus in c. per hoc. nullam indicat talem distinctionem qualem Zanchinus imaginatus est. quare succedit uulgaris illa & tria in rebus regula: Quod ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus; & quod lex generaliter loquitur, generaliter debet intelligi. l. 1. §. generaliter. ff. de lega. præstandis. l. 3. ff. de offic. præsidem. cum sim. & hoc est etiam conuenientius ei sententia, quā do cuimus paulo ante super q. 58. dum assereremus etiam in absoluteione a quibus, & tutius esse, ut unus sine altero non procedat.

Neque ab his est aliena EymERICI sententia in hac questione, qui generaliter etiam loquitur, dicens: Vtrum Inquisitor sine diocesano Episcopo, uel Episco-